

TOPONYMIE VAN 'S HEERWOUTERMANSAMBACHT (VII) - 34ste BEGIN
Sinte Cathelyne noordtwest (1)

door J.B. DREESEN

Met een reuzensprong over de stad Oostende bespraken we in nr. 6 van onze reeks het 39ste Begin. Dit was voorbarig maar had zijn reden. Vandaag zitten we terug aan de westkant en ditmaal bij het 34ste Begin. SINTE CATHELYNE NOORDTWEST.

De omschrijving van het 34ste Begin luidt als volgt (2) :

"Beghinnende zuudtwest van daer zuudtwaert over beede laetste voors(eide) p(er)cheelen beloopē, tusschen den ouden oostendeschen waterganck ende den ouden sluusvliet, beede ander noordtzyde, den dyckwech an de zuudts(yde) metten westhēde ande zydelinghen en metten oosthēde anden ouden waterganck metten zuudtwesth(ēde)r ande snoucshuelbr(ugghe) metten noordtoosh(ēde)r over tkerckhof van sinte cathelyne ende es tbeloop daer".

Ondanks het feit dat 150 jaar inundatie van de Sint Catharinapolder alle sporen van voor 1584 wegwiste, trachten we toch even dit begin te situeren op een hedendaagse kaart.

Wij beginnen met wat we uit de omschrijving het gemakkelijkst kunnen situeren. Dat is "metten westhēde ande zydelinghen". De ZYDELINGHEN hadden we in een vorige bijdrage (3) gesitueerd op de huidige Steense dijk.

"den dyckwech ande zuudts(yde)". Deze DIJKWEG hadden we in een vorige bijdrage vereenzelvigd met een stuk, nu verdwenen, Leffingestraat (4) tussen de kruising van H. Borgerstraat en Gelijkheidstraat (het plein zonder naam) en de Steense dijk ter hoogte van de Prins Roselaan. Een stukje van dit deel van de Leffingestraat zit nu nog in de Roerdompstraat.

"metten zuudtwesthen(der) ande snoucshuelbr(ugghe). Deze SNOUCXHUYELBRUGGE situeerden we vroeger reeds op de plaats waar de DIJKWEG de ZIJDELING kruiste (5), dit is op het punt waar de Prins Roselaan en de Steense dijk samen komen. Op die hoek staat een wit gekalkt huis.

De noordelijke en oostelijke grenzen zijn moeilijker te situeren omdat deze grenzen door de overstromingen van 1584 en 1601 volledig vervaagd zijn.

Een referentie is nog "metten noordtoosthender jehens over tkerckhof van sinte cathelyne".

Wij weten van opgravingen (6) en andere vondsten (7) dat de kerk van Sinte Cathelyne, met daar rond het kerkhof, lag in de hoek van de Broederlijkheidstraat en de Dr. Verhaeghestraat. Wij zullen dan ook niet ver mis zijn als we de oostelijke grens, bij benadering situeren op de lijn die de kruising van de H. Borgerstraat en de Gelijkheidstraat verbindt met het kruispunt van de Verenigingstraat met de Goedheidstraat. De noordelijke grens moet dan gelegen hebben van dit laatste punt naar een punt tussen de

Van Tieghemstraat en de Passchijnstraat. Er ontbreekt ons dan nog een stukje tussen de Steense dijk en dit laatste punt, maar dat laten we voorlopig rusten onder 150 jaar slib.

Vergelijken we dit even met de oppervlakte. Als totale oppervlakte van het 34ste Begin geeft de Ommeloper 101 gemeten 67 roeden. In huidige staat uitgedrukt geeft dit bij benadering 45 ha. We zegden reeds dat het zeer moeilijk is de juiste contouren op een moderne kaart te bepalen. De berekening van de oppervlakten gelegen tussen de hiervoor aangehaalde lijnen geeft ons om en bij de 40 ha. Dit is een benadering waarvoor we moeilijk, gezien de omstandigheden, een beter resultaat zullen vinden.

Van de toponiemen die voorkwamen in de beschrijving van het 34ste Begin verwezen we voor

- den DIJKWEG
  - de Zijdeling
  - De SNOUCKSHUELBRUG naar een vroegere beschrijving (2,3 en 4)
- dit doen we ook voor
- de OUDE SLUISVLIET
  - de OUDE OOSTENDSE WATERGANG die we bij de bespreking van het 33ste Begin behandelden (8).

Om de toponiemen in het overige van de tekst onder de loep te nemen vertrekken we van de noordwesthoek, dit is de hoek van Zijdeling en Oude Sluisvliet.

HOFSTEDE : ...ende es de hofdstede daer.....in wuent.....
De naam van de bewoner is in de tekst overgebleven.

ZESBROOTSHOFSTEDE : ...ende heet zesbrootshofstede....
Komt verder nog ter sprake.

Het volgend perceel ligt aan...een bruggheskin...waarschijnlijk over de Oude Sluisvliet.

De volgende percelen liggen aan of bij de OUDE OOSTENDSE WATERGANG

NEDERE WAZE : ...ende heet de neder waze... Dit stuk ligt aan de Oostendse Watergang. Een lapsus van de landmeter, waarschijnlijk moet dit de "Oude...watergang" zijn. WAZE is 1. slijk 2. begroeide aardkorst. Nedere = laag (9).

HOGHE WAZE : ...ende heet de hooghe waze... Dit perceel lag ten zuiden van de "nedere waze".

TSPEYESTUK : ...anden ouden oostenschen waterganck ende heeft tspeyestick... Speye, Spoye = schutsluis, heeft waarschijnlijk te maken met een schutsluis op de ouden oostendse watergang.

TBOOMSTUK : ...ende heeft tboomstick... Lag ten westen van het speiestuk. De boom verwijst misschien naar een slagboom, een gesloten stuk dus.

TCONYNCXWEGELKIN : ...metten zuudtoosthender an tconyncxweghelkin.
We ontmoeten dit toponiem verder in de tekst.

WIJLEN EEN HOFSTEDE : ...met wijlen een hofstede daerop staende... Lag met de oostkant aan de oude Oostendse watergang. Wijlen in de betekenis van eertijds.

VANDENCOUTERE WEGELKIN : ...vandecoutere weghekin dictum SKONYNCX WEGHELKIN... Waarom het weghekin van Vandecoutere skoningswegelken noemde is een vraag waarop we geen antwoord hebben.

ROMBOUDT : ...en dit stick heet Romboudt... Dit was het stuk waar op het koningswegelken lag.

Enkele percelen verder ligt een stuk... met een grote DARYNCKPIT... Daar de percelen er rond soms hoog dan weer laag zijn hebben we waarschijnlijk te doen met een turfstekerij.

We gaan terug en vervolgen langs de ZIJDELING.

TWEZELSTUK : ... dat men heet twezelstuick... Voorlopig geen verdere verklaring voor deze naam.

Uit de beschrijving van de volgende twee percelen kunnen we opmaken dat ZESBROOTSHOFSTEDE toebehoorde aan Antheuns Genelles en bestond uit de hofstede en land.

...an anthuenes genelles landt dat men heet ZESBROOTSHOFSTEDE...en verder ... an anthuenis genelles voorseide hofstede en land...

Twee percelen verder zitten we weer aan de SNOUCXHEULBRUGGE en gaan we over naar de DIJKWEG.

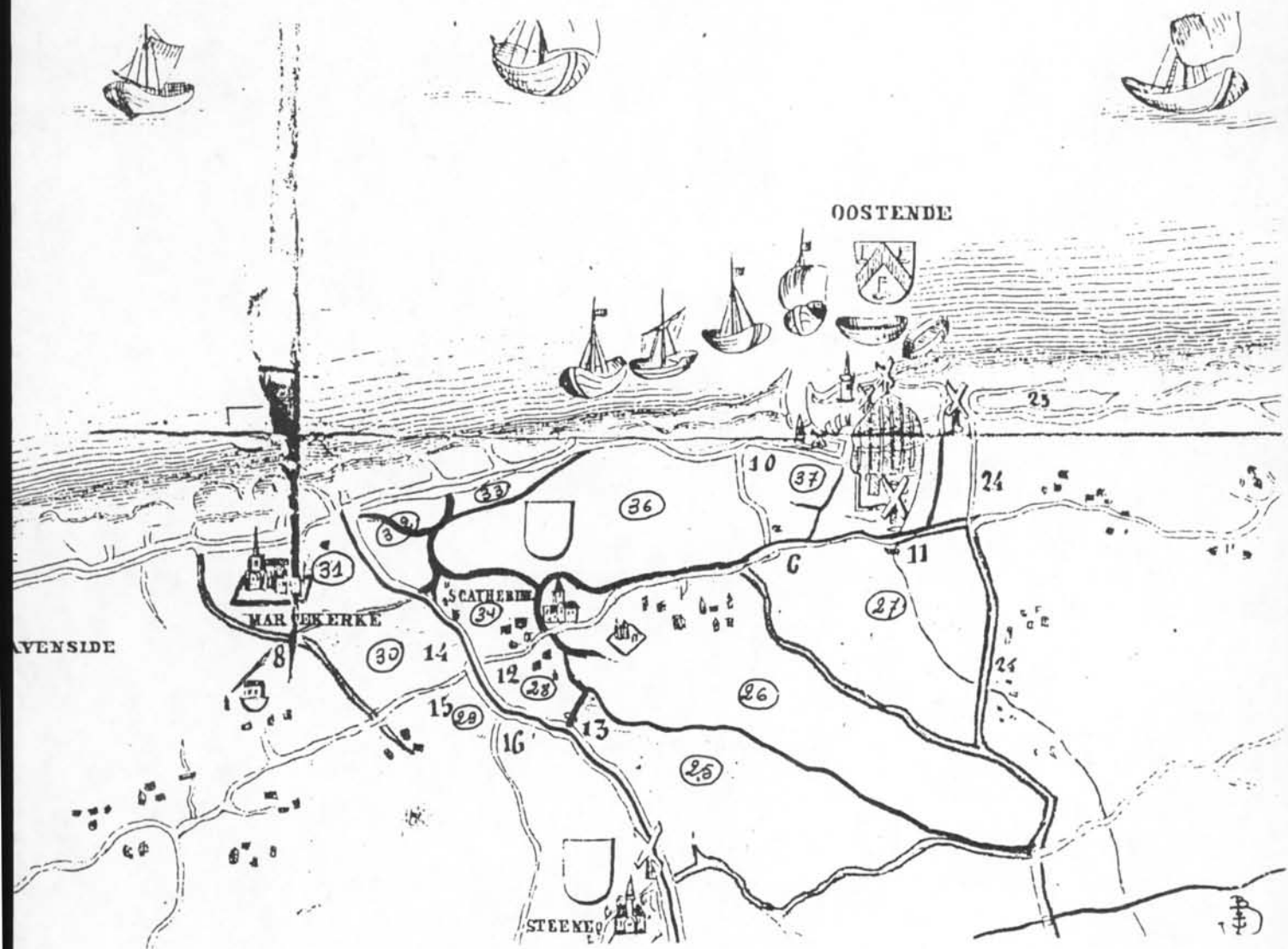
ADAM ZWADDE HOFSTEDE : ...jehens over libri adam zwadde hofstede... Dit perceel lag waarschijnlijk tegenover een stuk land (aan de overkant van de DIJKWEG, 28ste Begin) dat behoorde aan de hofstede van de kinderen Adam Zwadde.

LAMMEN RAELSDRINKPUT : ...met een dryncpit dictum lammen rael
DRINKPUTSTUK dryncpit ...ende heet tdryncpitstick...

HOFSTEDE DAAR WEDUWE CLAEYS BAENST OP WOONT : ...libri adam zwadde an de oostsyde daeran de plaetse huerlieden beeder hofstede op saet daer vidua claeys baenst up wuendt...

DE NIEUWE OOSTENDSE WATERGANG ...metter zuudtsyde anen dykwech en metter oosthende anden nieuwen oostenschen waterganck... Uit de beschrijving van dit 34ste Begin blijkt duidelijk dat de oude en de nieuwe oostendse watergang een verschillende loop hadden.

Voor de overzichtelijkheid van de beschrijving drukken we hierbij het deel van de Pourbuskaart (10) af waarop de beginnen van Sinte Cathelyne-West en Mariakerke zijn aangegeven met hun nummer in een rondje geplaatst.

BRONNEN

1. R.A. BRUGGE. Fonds Jonckheere. nr. 1290.
2. R.A. BRUGGE. Watering Blankenberge nr. 517. Ommeloper van 's Heerwoutermansambacht 1559. 34ste Begin.
3. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 89/267 ev.
4. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 89/267 ev.
5. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 90/311 ev.
6. G. ROSSEEL. Tijdschrift De Plate. Oktober 1974 blz. 11+12.
7. E. COOLS. Tijdschrift De Plate blz. 84/99+100.
8. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 91/313.
9. J. VERDAM. Middelnederlands Handwoordenboek. ISBN 90 0713 7. Voor al de middelnederlandse termen die besproken werden.
10. MARCHAND. Kaart van het Brugse Vrije door Pourbus.